

תל-אל-זועתר הוא סמל. אבל של מה?

חירבת יזוהר

החושבים יתערפלו. היצרים יתערפלו. הדם יסומם — ויתחיל הטבח.
זהו. כך הגענו אל מחוזיחפצה של הנכואה : לעולם לא יהיה שדום. מוכרת להיות מבח. אין מעם לתת דבר. צרכים להחזיק בכך כיבושנו, צרכים לכבוש עוד ועוד אם אפשר, וזהויות מוכנים למכור את נפשנו כיוקר, כבוא היום. רבים הגיעו לרעיון זה לפני יזוהר, בלי רוח-הנבואה, בלי זעקת-הנפש. בדרך הפרימיטיבית של הקנאות הלאומית.

שוכח זאת מייד וחותר אל מחוזיחפצו. יש משהו מיוחד לערבים. משהו נוראי.

„אבל כאן בלבנון? בלבנון זו שידענו כל הימים? ואם כאן בלבנון כך — מה יהיה כשחלילה אצלנו? ואם שם אפשר עדי-כדי-כך — מה לא יהיה אפשר אם חלילה כאן? תל-אל-זועתר נעתק פיתאום ומתרום מעל לכל האיזור הזה כולו. אם אפשר עדי-כדי-כך שם — מה אפוא איראפשו? ואם הלבנונים יכולים — מה יעשו האחרים, שכבר התפרסמו במוניטין שלהם בעיראק ובסוריה? ומכאן המסקנה. אני הושד שהיא עמדה נגד ענינו של יזוהר מלכתחילה: אין אפשר לחשוב על שדום עם פיראיראדם תל-אל-זועתרים שכאלה?״

„האם לא צריך לחזור ולחשוב מחדש, יונים כנצצים, את כל המחשבות בצילו של תל-אל-זועתר, ולהיזוהר מאד שלא להיות קליידעת. המתפתים לדימויים מדומים המת עלמים ממה שצורח התל הזה, ללא רחמים. ערוף-ראש?״

ס. יזוהר: ענינו של אדיפוס?

אם זה כך, מה לעשות? אם לא נוכל להסתדר לעולם עם הערבים צמאי-הדם, איך נחיה כאן? יש לי הצעה פשוטה: הבה נחזוק את ארצנו השלמה ממקומה הנוכחי במפה. בלב המרחב המיפלצתי הזה, ונעתיק אותה למקום אחר באסיה. לאן? אולי לחצייהאי הודו, ארץ-מוזרדתו של מהאטמה גאנדי, מטיה-השלום?

רגע אחד! האם לא רצחו היהודים את גאנדי? האם לא השיגו את עצמאותם במערבולת של זועה אל-אנושית. כאשר מיליוני מוסלמים נרצחו וגורשו בידי ההינדים, ומיליוני ההינדים נרצחו וגורשו בידי המוסלמים? האם לא התחוללה והרעה מילחמת-אחים נוראה בי בנגלה-דש. כאשר מוסלמים רצחו ועינו ואנסו מוסלמים בסיוטנות. כאשר הוועות בין הפאקיסטונים ממערב והר בנגלים ממזרח הגיעו למדים שהדימיון האנושי לא יכול היה לשאתם? לא, אין לנו מקום בסביבה שכזאת. הבה נרחק מאסיה ומן המוסלמים.

אם כן, לאן נפנה? אולי לאפריקה העדיה, ארצם של הכושים השמחים-בחלקם, חובכי הזכר והמחוק?

אוי! הנה היתה מילחמת-אחים מחרידה בניגריה. הצבא הניגרי, שאומן בידי הבריטים, אסר מילחמה אכזרית על מורדי ביאפרה, שנתמכו בידי הצרפתים. כלייהמילחמה העיקריים שלו היו הרעב, הצמא והמגיפות. במצור הנורא, שהוטל על ביאפרה, גוועו ברעב רבבות, ואולי מאות-אלפים. תמונות הילדים, בעלי העיניים הקרועות-לרווחה והבטן התופחת, צבטו את ליבנו.

איזו זועה! איזו אכזריות! לא לעם תרי-בותי כשגנו אין מקום כיבשת היא!

אולי נעתיק את מקומה של ארצנו אל היבשת הי-אמריקאית? אולי ימצא לה מקום בין ארצות-הברית וקנדה. למשל? מחשבה נעימה, שובה-הלב. אבל... אבל הנה קמים טובי הנוער האמריקאי, ומתעקשים להזכיר לעצמם שהתרבות האמריקאית כולה קמה על קרקע שנשטפה בדמם של מיליוני הפיסים-מפשע. אחרי מיבצע של רצח-עם שמעטים כדוגמתו אירעו בהיסטוריה האנושית. מה עוללו האמריקאים לאדומיה-העור? האם לא רצחו מיליונים, גברים נשים וטף, במיבצע-השמדה יומיים של חיל-הפרשים? האם לא המציאו המתחלים הלבנים את המינינג הנתעב לקרקק את קורבנותיהם. כדי לספור את גוויותיהם ולגבות עבורן פרס (מינהג שאת מקורו הם ייחסו לאחרי-מכן, ברישעות כפולה ומכופלת, לאינדיאנים עצמם?) לא, אין זו ארץ לעם בעל נשמה יהודית!

אם כן, אולי נעבור לאירופה? אחרי הכל, שם עמדה עריסת הצינונות. שם צמחה הדת היהודית בדורות האחר-ונים. אירופה התרבותית, אירופה המעודנת, היבשת ש-יצרה את ערכי התרבות המערבית, הרצינונית, ההגיונית. אולי נרביק, פשוט, את ארצנו אל הקצה הדרומית-מערבית של היבשת, רחוק כפי האפשר מתל-אל-זועתר האיומה?

מה יש שם? ספרד! חלילה! הרי שם אירעה, לפני דור אחד בלבד, מילחמת-האזרחים הנוראה ביותר של העת החדשה. מילחמה שלועמתה מחוירות אף זועות לבנון! מה לא עוללו הספרדים איש לרעהו? בכפרים שנכבשו בידי צד זה או אחר הועמדו כל הגברים אל הקיר, יחד עם הזקנים והנערים, ונקצרו בצרורות של מיקלעים. גדולי הסופרים והמשוררים נטבחו יחד עם אחרוני האביונים. גורל הנשים לא שפר עליהן יותר.

כך, אחרי קפאנדריות רוות-רגש, הגענו אל הסיסמה הישנה של ארץ-ישראל השלמה: אין עם מי לעשות שדום. כל הערבים הם רוצי-חיים. כל הפלסטינים הם ארכי-רוצחים.

מדוע הערבים הם מיפלצות תת-אנושיות? הרי מוכרחה להיות סיבה לכך! מהי? יזוהר אינו פאשיסט, ולכן אינו יכול לתת את הסיבה בנתיחות הזנע הערבי. כנצל, זוהי מחשבה לאינשימה, מפאת קירבת-הזנע שלהם לעפי-הסגודה, שהוא כלי-כך הומאני, כלי-כך הגי יוני, כלי-כך רצינוני.

מוכרחה להיות סיבה אחרת. יזוהר סמילנסקי מגלה אותה בנקל: „כך צורח כעת תל-אל-זועתר: אתה תמות והוא ימות ואני אמות וזהו הכבוד. זו מילת-האימים. כבוד, גאוה, אנתנו' ושלנו' — אלה מילות-המפתח. מי שכותב על המיורח ואינו מביא את הערך 'כבוד' במובנו השימושי וצמאי-הדם — מוליך שולל ומטעה את קוראיו. הכבוד הי לאומי, כבוד המשפחה, כבוד הצבא, גאוות האומה, מסורת הכבוד, מורשת הגאוה — מי שחקר ויודע ואינו מספר על שימושי מושגים ראשוניים אלה אצל הערבים, שבוכלם הקשיים שבתנאי האיזור הזה והתקפים שבכולם. 'כבוד, גאוה ומסורת — הן מילים סגיי-נהור שחצינות. מילים אלה הן שעשו את האיזור למידבר-שממה. לא העינים ולא הבערות ולא ההנחה — הכבוד והגאוה הם שהרסו הכל.״

ואחרי הקציר תמציתי זה של 1300 שנות תרבות ערבית, מתבקשת הנכואה 'מאליה'. הנה היא: „אין לך מילות-זועה במילון האנושי ממילות הכבוד. הלו שונה מנגי — לעולם לא אוכל לסלוח לך. יעברו שנים, ינקפו דורות, ותערבב זה בזה, בשכנות ובאחוה עד כימעט ללא הבדל עוד, וכלום לא עוזר — פיתאום, יום אחד, בא ויירעע או ממך, אתה השונה, ממך ומכל אשר לך, ועד אבי אבות אבותיך, עד דור ראשון לשונה הזה. השכל יתערפל,

מי ידע עד אומול דבר על תל-אל-זועתר? שאל חירבת חיועה, במאמר-זועקה שפירסם השבוע בהארץ. „היום אין עוד אדם שאינו יודע עליו ידיעה מפורטת... הרבה מעבר לידוע גם בוועת...״ זה נכון. שמו של מחנה-הפלטיים הפלסטיניים במיורח-ביירות, המוקף מכל עבריו על-ידי כוחות הימין הנוצרי, מוכר עתה בעולם כולו.

תל-אל-זועתר הפך סמל. סמל למה? זה תלוי במסתפלי. בעיני רבים, הוא הפך סמל לגבורה אנושית. מזה חודשים מוטל עליו מצור מכל עבר. המזון אול, המים נחוקו, אלפים רבים של אורחים, בנייהם נשים וילדים, מחויקים מעמד בגיוינום זה, בין ערימות של מתים ופצועים, ואינם נכנעים.

יש המשוים את תל-אל-זועתר לסמאלינגראד, רדיויאש"ה עצמו הישוזה אותו (תוך ציטוט מאמרה של עיתונאית צרפתית-יהודיה) לגשויר וארשה ולמצרה.

אחרים רואים בתל-אל-זועתר סמל לצינויות הברוטאלית של המעצמות. העיתונים האמריקאים החשובים גילו כבר מזמן כי הכוח הנוצרי-הימני, המקיים את המצור האכזרי, מונחה ומודרך על-ידי שירות-הביון האמריקאי ונתמך על-ידי הסורים.

אותם עיתונאים אמריקאיים טוענים גם כי התותחים והמרגמות, המפגיזים את המחנה יומם ורודה, לגאירחה, סופקי עידידי ישראל. ויש הרואים בתל-אל-זועתר סמל לאכזריות אנושית. הפוליטיקאים לא הגיחו לצלב-האדום לפנות את אלפי הפצועים — מקרב הלוחמים והאזרחים, המבוגרים והילדים — הכלואים במחנה. התרופות אולו זה-מכבר. קומץ הי רופאים פועל שם בתנאים בלתי-אנושיים. אך בכל פעם, כאשר הוסכם על שיירת-פינוי, פתחו המיליציות הנוצריות באש על המכוניות.

דומה שתל-אל-זועתר מסמל הכל — את הגבורה ואת השיפלות שיש המידחמה בכנל, ויש מילחמת-האחים כפרט. את הנכונות להחזיק מעמד כתנאים הנוראים ביותר, למען אדיאל לאומי או חברתי, ואת האכזריות הנוראה האצורה בכך האדם, הפורצת החוצה כנחשוך שחור כאשר פותחת מילחמה את הסכרים.

אומנם, הוא מזכיר לעצמו, „אסור לדבר בהכללות ואסור לקטרג בסיוטנות על קבוצות גדולות כחברה, כעם או כתרבות, מבלי לחטוא בהכללות מרשעות ומעוותות.״ אבל הוא מזכיר את הדבר רק כדי לשוכחו מייד, ור ממשיך בקריאה נאוש:

„הנוראה מכל היא הטוטאליות המתערטלת בהינף אחד מכל מה שהוצג קודם בלבושים מודרניים או בדימויי גימוס מסורתיים, או בגיינוני אורחות הגונה ובהליכות-נועם מצוחצחות — הטוטאליות של היסחפות כולם לרצח הטוטאלי, כולם בידי כולם, כולם עד מוות, והשחפות הי טוטאלית לקבלת הדין; דין הרציחה כדין אחד ויחיד, כדרך האחת לשמא-ומתן.״

זהו יזוהר אינו מותיר מקום לספק — „כולם?״ זהו כה הערבים. „מישהו, אם יש כזה, צריך אולי לבוא ולהסביר, אם הוא יודע, את החיזיון הלא-אייאמן הזה. מישהו צריך לנסות לתת ממדים יותר רצינוניים, אם יש כאלה, לזועה פרועה זו. שאם לא כן, אין לנו עוד שאלה אלא רק זו: מה אנו יודעים, בעצם, על שכנינו?״

מזה כאמת? „יחסיו קוראים על תל-אל-זועתר, שומעים ברדיו ור רואים בטלוויזיה: מוסלמים כנוצרים, שמאל כימין, או מה שמתקרא משום-מה שמאל ומה שמתקרא משום-מה ימין, אורחים כפליטים — כולם מושגיה-בל מודבקים מי בחוץ. על התל הוא עומדים כולם יחד, כולם אכזריים במידה אחת. אטומים במידה אחת...״

אומנם, שוב מזהיר יזוהר את עצמו ש„אין כל זה חידוש ערבי ולא קיראופי מיוחד להם, אבל הוא